

Interesul pentru activitatea economică a întreprinderii

Maria Popescu

Institutul de filozofie

În ansamblul ei, problema elementelor de conștiință socialistă, necesare exercitării eficiente și inovatoare a activității de conducere, se impune mai întâi, prin aria excepțional de vastă a fenomenului și, în același timp, prin însemnătatea deosebită a concluziilor de ordin practic pe care le generează.

Într-adevăr atunci când ne referim la complexitatea condițiilor subiective ale exercitării activității de conducere avem în vedere multitudinea atât a *elementelor* care constituie sfera conștiinței propriu-zise cât și *determinările ei*.

În ceea ce privește sfera condițiilor subiective ale activității de conducere la nivelul întreprinderii ea se constituie credem din :

a) atitudinile individuale și de grup față de diferitele tipuri de conducători, precum și atitudinile conducătorilor față de mobilurile activității umane în general și a celor din subordine în special.

Atitudinile individuale sau de grup influente asupra activității de conducere sînt, de asemenea, cele legate de scopul organizației sociale. Astfel, există atitudini favorabile exclusiv scopului productiv al întreprinderii sau atitudini favorabile scopului social-uman al acesteia și, în sfîrșit, cele care tind să îmbine importanța ambelor scopuri. Acest ultim tip de atitudine fundamentează alături de alte elemente de conștiință cea mai eficientă activitate de conducere.

b) O altă condiție subiectivă a activității de conducere o formează *aspirațiile* individuale și de grup. Activitatea de conducere este desfășurată, evident, de oamenii care *vor*, care *doresc* să facă aceasta. Dorința de exercitare a unei activități de conducere este generată la rîndul ei de cele mai diverse și contradictorii mobiluri : de conștiința aptitudinilor sau a vocațiilor, de posibilitatea unei valorizări superioare a cerințelor societății, slujirea cit mai deplină a patriei, de idealuri sociale și morale înaintate ... dar în unele cazuri și de setea de glorie, dorința de căpătuială, arivismul, orgoliul etc.

c) În sfîrșit, fără a pretinde epuizarea elementelor din care se constituie sfera factorului subiectiv al exercitării activității de conducere se mai impune a fi menționată conștiința *intereselor* pe care și le propune să le

slujească orice conducere. Acest element de conștiință care animă și conferă un anume sens activității de conducere poate reflecta interesul pentru dezvoltarea economică și socială a întreprinderii, sau pentru ridicarea profesională a colectivului, pentru aprecierea corectă a activităților individuale ș.a.m.d. sau pentru atingerea unor scopuri personale.

În ceea ce privește aspectul multitudinii *determinărilor* conștiinței umane se impune, de asemenea, enumerarea cel puțin a citorva dintre ele. Avem, astfel, în vedere determinările sociale generale dar și pe cele de grup sau individuale, deci, schimbătoare de la individ la individ, de la colectiv la colectiv și de la moment la moment. Totodată, fiecare dintre aspectele de conștiință menționate ca și altele nementionate sînt dinamizate sau frîinate de gama nesfîrșită a interinfluențelor.

Nu ne propunem să facem analiza sociologică a *tuturor* sau a mai multora dintre elementele de conștiință care influențează asupra exercitării activității de conducere a întreprinderii și nici a factorilor obiectivi și subiectivi care le generează și le dezvoltă. Ne vom limita la abordarea *unui singur aspect* al conștiinței necesare conducătorilor producției industriale: interesul în sensul de preocupare pentru rezultatele economice generale ale întreprinderii¹.

Restringerea analizei, în vederea adîncirii ei, privește, de asemenea și colectivitatea avută în vedere. Astfel, cercetarea interesului pentru activitatea generală a întreprinderii nu s-a efectuat asupra întregii conduceri, ci doar în rîndul muncitorilor ca reali și potențiali participanți la conducerea producției.

Analiza interesului față de rezultatele economice generale o vom face din două unghiuri de vedere: mai întîi, dintr-un unghi existențial, constatativ subsumat, în principal, întrebării: *cît de frecvent este, în rîndul muncitorilor, interesul față de realizările generale, economice ale colectivului?* Răspunsul la această întrebare este, credem, definitiv pentru înscrierea muncitorilor în coordonatele activității de conducere. Nu poate fi vorba de participarea sau exercitarea reală a funcției de conducere în afara posibilității efective a muncitorului pentru observarea și comprehensiunea sarcinilor principale ale întreprinderii, *în completitudinea lor*, depășind rezultatele personale.

Definind rezultatele economice drept obiectiv principal al întreprinderii, interesul individual față de acestea va exprima, în esență, o apropiere, o *situare în teritoriul cerințelor sociale generale*. Astfel, interesul față de rezultatele economice obținute de întreprindere situează pe muncitor, la orice nivel al structurii de funcții și roluri ar fi, în ipostaza de *potențial organizator și conducător*. Interesul față de rezultatele generale nu constituie cu necesitate, o dovadă a *aptitudinii* sau a dorinței de a conduce, dar existența unei asemenea „interesări”, reprezintă în mod cert o *premisă* subiectivă, de conștiință a oricărei conduceri eficiente.

În al doilea rînd, analizei problemei i se impune unghiul de vedere motivațional: ce anume determină existența sau, dimpotrivă, inexistența preocupării față de rezultatele economice generale ale întreprinderii? De răspunsul la această întrebare depinde, după cum se va vedea, pe de o

¹ Prin rezultate economice ale întreprinderii înțelegem realizarea la nivelul întregii unități a planului de producție, a indicelui de productivitate, a prețului de cost etc.

parte, distincția dintre simpla „interesare” din curiozitate și *aceea care este realmente o condiție subiectivă principală pentru exercitarea efectivă sau în perspectivă a unei funcții de conducere*; pe de altă parte, se realizează — prin analiza motivațională — o investigare a mentalității care determină interesarea sau neinteresarea de rezultatele economice. Cu alte cuvinte, cunoașterea motivației sau a grupului de motivații dominante ne facilitează obținerea unor *nuanțări* în aprecierea globală a interesului sau dezinteresului manifestat față de rezultatele economice ale întreprinderii de către un anumit muncitor.

Pentru reliefaarea acestor aspecte, vom comenta în cele ce urmează răspunsurile obținute în cadrul unei anchete de opinie ² la următoarea întrebare: „Vă interesează rezultatele economice ale întreprinderii în care lucrați?” ³ Ponderele diferitelor tipuri de răspunsuri pe totalul eșantionului s-au structurat după cum urmează:

- interes față de rezultatele economice ale întreprinderii, concretizat în propunerile — efective sau doar gândite — ale individului pentru îmbunătățirea muncii: 19,3%
- interes față de rezultate neconcretizat în propuneri, motivat prin lipsa de pregătire: 48,5%
- lipsă de preocupare sau dezinteres, motivat prin înțelegerea îngustă a rolului pe care trebuie să-l aibă muncitorul întreprinderii socialiste: 6,9%
- dezinteres, motivat prin acordarea unei importanțe exclusive rezultatelor personale sau altfel spus subordonarea intereselor generale celor individuale: 10,2%.
- nonrăspunsuri și răspunsuri „evazive”: 15,1%.

² Ancheta menționată a fost făcută în 10 întreprinderi din București reprezentând principalele ramuri industriale: industria metalurgică și electrică, industria ușoară, industria chimică și industria alimentară. Întreprinderile au fost selectate și în funcție de numărul muncitorilor. Astfel, întreprinderile aparținând fiecărei ramuri au fost grupate în unități pînă la 1 000 muncitori; 1 001—3 000; 3 001—5 000; peste 5 000; din fiecare grupă a fost aleasă cu ajutorul tabelului numerelor întîmplător o singură întreprindere. Volumul eșantionului de muncitori a fost calculat după formula selecției nerepetate

$$n = \frac{l^2 \cdot \sigma^2}{\Delta_2^2 + \frac{l^2 \cdot \sigma^2}{N}}$$

în care $l = 2$, Δ (eroarea limitată) este egală cu ± 3 , iar N este numărul total al muncitorilor din cele 10 întreprinderi. În formula dată ($\sigma^2 = 74$ și $\sigma = 8,6$), dispersia și abaterea medie calculate pentru caracteristica vîrstă, sînt mai mari decît dispersia și abaterea calculate pentru caracteristica vechime în întreprindere. A rezultat, în acest fel, un eșantion egal cu 431 subiecți care a fost repartizat pe întreprinderi în funcție de procentul muncitorilor fiecărei întreprinderi față de colectivitatea totală, precum și în funcție de dispersia caracteristicii considerate — vîrsta. Alegerea muncitorilor din fiecare întreprindere s-a făcut pe baza statelor de salarii pe ultima lună folosind tabelul numerelor întîmplătoare.

³ Folosim pentru comentariul care urmează numai această întrebare, dar în anchetă ea a fost însoțită și verificată și de alte întrebări cum ar fi: Ați participat în ultimele 6 luni la *discuții* în cadrul ședințelor grupele sindicale? Dacă da, ce v-a determinat să luați cuvîntul? Dacă nu, de ce? Prin această întrebare s-a testat de fapt *interesul manifestat practic* prin critici, propuneri etc. pentru activitatea întreprinderii. Sau o altă întrebare cu relativ același scop: „Dacă ați fi în conducerea întreprinderii ce măsuri de primă urgență ați lua pentru îmbunătățirea muncii?”

Răspunsurile la întrebarea care constituie subiectul comentariilor din studiul de față au fost verificate, corelate cu răspunsurile la întrebările citate în baza regulii interșanjabilității indicatorilor.

Prezentăm datele globale pe întregul eșantion, dar evident că ele diferă de la o întreprindere la alta. Diferențele constatate sînt în unele cazuri — Fabrica de pîine și Uzina Electroaparataj de pildă — statistice semnificative ceea ce impune afirmarea preliminară a faptului că profilul profesional al muncitorului influențează asupra acelor aspecte ale conștiinței sale — care se concretizează în preocuparea sa față de activitatea economică generală a întreprinderii. Subliniind acest fapt vom analiza, însă, structura răspunsurilor pe ansamblul eșantionului pentru a evita pe cît posibil eroarea fundamentării concluziilor pe situații particulare.

Pe ansamblul eșantionului putem, deci, remarca existența net majoritară a răspunsurilor care se atașează unui anumit tip de interes manifestat față de rezultatele întreprinderii. Astfel, cele două genuri de răspunsuri corespunzătoare sînt date de aproape 70% din totalul celor investigați. În timp ce răspunsurile care denotă o certă sau mai puțin certă dezinteresare (adăugînd, prin urmare, și răspunsurile „evazive”) sînt proprii unui procent de 32,2 din eșantion. Această situație este, într-un anumit sens, pozitivă. Ea denotă schimbarea la marea majoritate a muncitorilor a acelei mentalități, pe care decenii de-a rîndul societatea și propaganda burgheză s-a străduit s-o impună celor subordonați: spiritul omului pasiv, neajutorat și „la locul lui”.

Pe de altă parte, însă, dacă situația generală prezintă destule elemente pozitive, demne de remarcat și subliniat, aprofundarea ei va releva și destule aspecte critice: astfel, răspunsurile care denotă nu numai un interes general, o simplă interesare, cu valoarea sa pozitivă remarcată mai sus, ci și eficacitatea concretă și posibilă a interesului respectiv în desfășurarea unei activități de conducere nu sînt proprii decît unei părți relativ mici — o cincime — a eșantionului. Or, putem vorbi de valoarea deplină, practică, a interesului față de rezultate, numai în măsura în care acesta constituie realmente o condiție subiectivă necesară exercitării reale de către muncitor a funcției de conducător în structurile organizaționale respective.

Rezultatele globale obținute prin prelucrarea răspunsurilor la această întrebare permit, deci, unele ipoteze și observații. Aceste observații se impun a fi specificate reliefindu-se influențele — mai mici sau mai mari, determinante sau nu — ale diversilor indicatori socioprofesionali.

Determinările dezinteresului motivat printr-o înțelegere îngustă a rolului de muncitor. Vom arăta pe scurt coordonatele generale în care trebuie încadrat acest tip de răspuns; în esență, este vorba aici de o mentalitate străină concepției comuniste despre munca în socialism, despre valoarea ei și despre rolul pe care îl joacă muncitorul în structura noilor relații sociale. De altfel, însăși existența acestor relații sociale ar fi fără viitor, dacă producătorii nemijlociți ai avuției naționale n-ar deveni treptat dar cît mai rapid și subiecții inovatori și responsabili ai activității în ansamblu. În acest sens, dezinteresul motivat prin ideea că „rolul meu de muncitor este să execut ce mi se cere și să nu mă preocup de eficiența și destinația activității întregului colectiv al întreprinderii”, poate fi considerat — fără greș — drept manifestarea unei mentalități împotriva căreia trebuie dusă o luptă permanentă. În consecință, lupta împotriva unor asemenea mentalități trebuie înțeleasă, în principal, ca o sarcină educațională, de transformare a unor deprinderi, de punere în valoare, pentru toate con-

științele individuale, a adevăratei structuri, a realelor și stimulativelor mobiluri și obiective umane ale orînduirii socialiste; măsurile administrative, sancțiunile juridice nu vor fi niciodată adecvate; practicarea pe scară tot mai largă a noului rol — de conducător — de către muncitori prin îmbunătățirea continuă a funcționalității structurilor organizaționale favorizante desfășurării și îndeplinirii acestuia, constituie, alături de activitatea educativă garanția succesului înlăturării mentalității menționate.

Aceasta cu atît mai mult cu cît ponderea tipului de răspuns analizat este destul de mică.

Studiul diverselor influențe pe baza corelațiilor cu indicatorii socio-profesionali nu permite reliefarea unor concluzii prea nete. Atît sexul, cît și vechimea în muncă, nivelul de studii sau formele de calificare nu dau naștere, prin grupările pe care le operează la deosebiri semnificative. Doar doi indicatori — vîrsta și apartenența politică — par a releva anumite tendințe mai precise. Astfel, deși nu putem vorbi despre o tendință continuă lineară, vîrsta⁴ ne relevă o diferență de aproape 7 procente între grupele vîrstei mature și cele ale vîrstei tinere. În condițiile în care media pe eșantion a ponderii acestui tip de răspunsuri este de 6,9%, valoarea diferenței respective ni se pare demnă de subliniat; aceeași diferență o întîlnim și în cadrul grupelor discriminate de indicatorul „apartenență politică”, membrii de partid dînd într-un procent de 4,6% un asemenea răspuns, în timp ce uteciștii se raportează spre el într-o proporție de peste 10%. Răspunsurile de acest tip par, prin urmare, *omogene* în raport cu majoritatea indicatorilor socioprofesionali, concepția generală pe care o exprimă *întîlnindu-se în aproximativ aceeași măsură la diferitele și chiar foarte diferitele grupuri care compun eșantionul nostru*. Munca educativă corespunzătoare trebuie să aibă — așadar — un caracter general.

Determinările dezinteresului motivat prin subordonarea intereselor generale celor individuale. Și acest tip de răspunsuri exprimă și concretizează o anumită mentalitate la fel de neconcordantă cu noile relații sociale, ca și cea anterioară. De data aceasta însă, situația este întrucîtva deosebită, punerea intereselor individuale pe primul plan determinînd în unele cazuri acea concepție care stă la baza chiar și a unor acte antisociale, a atitudinilor de căpătuială, a comportamentelor pragmatice. Împotriva unor asemenea concepții, partidul nostru a militat și militează permanent, subliniind totala inadecvare a tendințelor parazitare cu relațiile socialiste. „Se mai întîlnesc și la noi — sublinia recent tovarășul Nicolae Ceaușescu — unii oameni care ar dori să primească cît mai mult de la societate și, dacă se poate, să dea cît mai puțin, sau nimic, societății... Fiecare trebuie să vadă nu numai interesele înguste, personale, ci să aibă permanent în vedere interesele generale ale societății căreia este necesar să-i consacre energia și forța lor creatoare”⁵.

⁴ Datorită valorilor absolute mici, nu am putut folosi structura anterioară a indicatorului „vîrstă”; grupele au trebuit reunite astfel: pînă la 30 de ani; între 30 și 45 de ani; peste 5 de ani. Pe tot parcursul acestui paragraf folosim aceeași grupare.

⁵ Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, în: id., *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 5, București, Edit. politică, 1971, p. 895—896.

Reluând această problemă cu ocazia discutării activității ideologice, secretarul general indică necesitatea ca împotriva unor asemenea aspecte de conștiință, incompatibile cu țelurile orînduirii socialiste, să se desfășoare o activitate educativă asiduă⁶. Față de cei care acționează pentru a „primi cît mai mult” și, în schimb, „nu dau nimic sau dau foarte puțin” folosirea unor mijloace instituționale, juridice, a sancțiunii administrative este cu totul întemeiată. Fără îndoială, nu oricine pune interesele personale mai presus decît cele colective ajunge la infracțiune; sînt grade și grade; aici avem în vedere situațiile limită și consecințele duse pînă la capăt ale unei asemenea concepții. Dar prin aceasta, concepția nu rămîne mai puțin îngrijorătoare pentru societate în general, ca și pentru colectivele și grupurile ei specializate. În ce privește problema mai restrînsă a dezinteresului față de rezultatele economice ale întreprinderii — ca formă de manifestare a unei asemenea concepții —, trebuie, de asemenea, să-i relevăm influența sa negativă asupra sarcinilor care stau în fața oamenilor muncii în organizarea și conducerea propriei lor activități productive.

Acesta este, însă, numai un aspect general; valabil — fără îndoială — în toate cazurile, dar care trebuie, în vederea activității practice, de educație, aprofundat pentru a i se reda complexitatea și, cum am arătat, *gradualitatea*. Astfel, același răspuns nu va semnifica același lucru în toate cazurile sau situațiile particulare. De pildă, în măsura în care dezinteresul față de rezultatele întreprinderii reprezintă doar o formă *pasivă* de exprimare a mentalității respective, opinia colectivului, influențarea prin educație sînt singurele mijloace adecvate utilizabile. Concret, în *însuși procesul efectiv al conducerii de către muncitori a treburilor întreprinderii, în eficiența acestui proces se rezolvă în mod real aparenta contradicție sau aparenta lipsă de legătură dintre interesul personal și cel social*. Cu cît eficiența conducerii colective — concretizată în ascendența continuă a rezultatelor economice — va însemna, totodată, și rezolvarea cît mai deplină a cerințelor individuale, iar legătura dintre cele două fenomene va fi cît mai *explicită și mai explicită*, aria de manifestare sau de apariție a acestor concepții negative se va restrînge tot mai mult. Fiindcă, nu trebuie să uităm că incompetența unor conducători, încălcarea principiilor colective de decizie, nerespectarea cadrului organizațional de diriguire a întreprinderii socialiste etc. pot genera, și generează pe alocuri, dezinteresul față de realizarea obiectivelor generale ale colectivului. În asemenea situații particulare, lupta împotriva concepțiilor negative înseamnă, cu precădere, lupta împotriva cauzelor care le generează. Cu alte cuvinte, aici nu mai avem de-a face cu „mentalități înrădăcinate”, cu „rămîneri în urmă ale conștiinței” sau cu „slaba muncă educativă depusă în vederea explicării raportului dintre interesele personale și cele generale”, ci cu *situații concrete* care trebuie schimbate. Apariția unor asemenea fenomene de dezinteresare trebuie privite ca semnale critice ale activității practice de conducere în colectivul respectiv.

Pe de altă parte, în măsura în care dezinteresul este numai o „fațetă” — între multe altele — de manifestare a concepției, el fiind dublat de

⁶ Id., *Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative*, în: id., *Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii...*, București, Edit. politică, p. 21—87.

compo
rea sa
ției ei
se imp
partic
ci de c
sociale
portar
„etich
aleger
ariei d
după c
nea, c
în mu
Tendin
și se d
dință d
are o
însema
grupă
acest l
și fapt
grupur
într-o
față
spori
măsu
rii, d
se ra
de ră
tip d
tionu
nu a
a fa
de p
ței n
tatel
nu e
sau
apro
Fără
între
tinei

comportamente negative active, cum ar fi lucrul de mîntuială, neîndeplinirea sarcinilor, rezolvarea unor treburi personale în detrimentul producției etc., munca educativă și chiar sancțiunea materială și disciplinară se impun. În acest caz nu mai este vorba de atitudini derivate din situații particulare obiectiv necorespunzătoare a căror schimbare s-ar impune, ci de o concepție generală despre viață neadecvată principiilor și relațiilor sociale existente. Iată deci, că aprecierea acestui tip de răspunsuri și a comportamentelor respective trebuie, cu grijă, individualizată; folosirea unor „etichete” generale nu servește la nimic, ci — mai mult — împiedică alegerea metodelor celor mai adecvate de la caz la caz pentru îngustarea ariei de manifestare a unor asemenea fenomene.

În planul investigării concrete, răspunsurile de acest gen nu sînt, după cum am văzut, prea numeroase.

Corelarea acestei întrebări cu indicii generali nu permite, de asemenea, concluzii prea nete. Astfel, diferențele datorate vârstei, vechimii în muncă și în întreprindere sau formei de calificare nu sînt semnificative. Tendințele, chiar lineare care apar, nu au o bază procentuală suficientă și se datoresc — probabil — întîmplării.

Influența studiilor pare, în schimb, mai netă, deoarece aceeași *tendință de scădere continuă a ponderii tipului de răspuns pe măsură ce individul are o instrucțiune mai înaltă*, se exprimă prin diferențe procentuale mai însemnate. În consecință, dacă pentru subiecții care sînt încadrați în prima grupă de studii — 1—4 clase — procentul corespunzător este de 12,0%, acest procent scade la 3,7% în cazul grupei de „peste 8 clase”. Remarcăm și faptul că acest procent ultim este, totodată, și cel *mai mic* întîlnit în toate grupurile interne ale indicilor socioprofesionali aleși.

Indicatorul „sex” introduce, și el, anumite distincții: femeile sînt într-o relativ mai mare măsură atrase de acest tip de răspuns: 13,4% față de 6,5% — procentul corespunzător al bărbaților. Datorită sarcinilor sporite pe care le au în familie, gospodărie etc., femeile sînt într-o mai mare măsură înclinate spre dezinteres față de treburile generale ale întreprinderii, dezinteres motivat prin proeminența mobilurilor familiale.

În sfîrșit, apartenența politică ne relevă faptul că membrii de partid se raportează într-o măsură mai mică decît ceilalți muncitori spre tipul de răspuns care denotă subordonarea intereselor generale celor personale.

Interesul pasiv față de rezultatele economice ale întreprinderii. Acest tip de răspunsuri este caracteristic pentru aproape o jumătate din eșantionul nostru. Răspunsul „mă interesează rezultatele întreprinderii, dar nu am pregătirea necesară pentru a face propuneri în acest sens” ni se pare a facilita interpretări diverse. Mai întîi, interpretarea normală: lipsa de pregătire constituie motivul principal al unor interese la nivelul conștiinței neconcretizate în preocupări *active* de sporire și îmbunătățire a rezultatelor generale ale întreprinderii. În al doilea rînd, un asemenea răspuns nu este convingător atunci cînd îl dă un absolvent al școlii profesionale sau al școlii tehnice. Or, aceștia se raportează într-o proporție foarte apropiată de media eșantionului spre ... motivația lipsei de pregătire! Fără îndoială, caracterul prea general și neadecvat muncii concrete din întreprindere al studiilor profesionale nu trebuie desconsiderat: mulți tineri se plîng de ineficiența acestor studii pentru munca ulterior executată.

Totuși, după o perioadă de acomodare, diferită de la caz la caz, cunoștințele profesionale superioare încep a-și spune cuvântul. Corelînd acest răspuns și cu vechimea în muncă nu am găsit diferențe semnificative între subiecții cu forme de calificare superioare și o vechime în muncă mai mare, pe de o parte, și subiecții cu aceeași calificare superioară, dar cu vechime mai mică. Prin urmare, nu inadecvarea procesului instructiv din școlile profesionale sau tehnice la cerințele muncii practice constituie rațiunea existenței acestui tip de răspuns la subiecții care au absolvit asemenea școli. Astfel cel puțin pentru o parte din subiecții respectivi, raportarea spre acest tip de răspuns exprimă cum s-a spus și înainte mai mult comoditate, lipsa spiritului de inițiativă, insuficient atașament față de munca pe care o fac, față de întreprindere sau lipsa de încurajare și de stimulare morală pe care o acordă conducerea atitudinii creatoare în muncă⁷, decît o adevărată lipsă de pregătire. În unele cazuri, s-ar putea întîmpla ca acest tip de interes să fie o formă „deghizată” a nonrăspunsului la întrebare sau a dezinteresului.

Interes activ față de rezultatele economice generale ale întreprinderii. Ultima categorie principală de răspunsuri este constituită din manifestarea activă a interesului față de rezultatele generale prin diverse propuneri pentru îmbunătățirea muncii. În acest caz avem de-a face cu *realitatea* și *eficiența* interesului; abia în acest caz putem vorbi cu deplină certitudine despre interesul față de rezultatele întreprinderii ca o condiție subiectivă a exercitării conducerii de către muncitori și, evident, și a eficienței conducerii operative. Chiar dacă pe ansamblul eșantionului un asemenea tip de răspuns nu este dat decît de aproximativ o cincime din numărul celor investigați, trebuie să avem în vedere posibilitatea reală de întărire a ponderii lui pe baza tipului „valoric” apropiat — interesul „pasiv”. Formarea conștiințelor individuale astfel încît problemele generale ale întreprinderii să devină probleme personale a căror rezolvare să stea în atenția majorității și chiar a *totalității* muncitorilor dintr-un colectiv constituie singura modalitate de a ascende spre o efectivă și completă conducere sau participare la conducere a producătorilor înșiși. Dar dacă interesul activ față de rezultatele economice ale întreprinderii ni se relevă drept una din condițiile subiective ale realizării conducerii muncitorești, procesul este și invers: *lărgirea cadrului colectiv instituționalizat al conducerii*, punerea în valoare a elementelor celor mai stimulative ale acestui cadru conduc, la rîndul lor, spre *sporirea interesului manifestat de către muncitori față de treburile generale ale întreprinderii*, spre diversificarea și îmbogățirea propunerilor și soluțiilor venite „de jos”. Astfel, creșterea interesului activ pe seama celui pasiv, trecerea de la simpla curiozitate la responsabilitatea individuală efectivă este, în mare parte, în funcție de realizarea și continua perfecționare a conducerii de către muncitori.

Socialismul se constituie ca orînduire bazată pe acțiunea oamenilor, activi, cu o înaltă conștiință socialistă. Numai în măsura în care structura

⁷ De altfel, 82% dintre cei care la întrebarea „de ce n-ai luat cuvîntul la adunările grupei sindicale din ultimele 6 luni?” au răspuns „pentru că tot nu se ia nici o măsură”, se includ în grupul celor care deși și-au afirmat interesul pentru activitatea întreprinderii nu se preocupă să facă propuneri pentru buna ei desfășurare.

organiza
să cond
gresiv, c
după cu
pe care
strict ec
muncii
ridicare
Toemai
conduce
acționăr
pentru a
cii, deo
de clasă
putea c
largi la
se va a
pentru
și defin
de stăpî
rea unu
pării lor
la făuri
dezvolt

organizațională a conducerii va fi adecvată spiritualității celor chemați să conducă, iar spiritualitatea va fi readecvată structurii într-un proces progresiv, orînduirea socială însăși se va dezvolta continuu. De aici rezultă, după cum au arătat dezbaterile asupra activității ideologice, că sarcinile pe care le impune conducerea întreprinderii socialiste nu au numai o natură strict economică: ele sînt, totodată, și sarcini *politice, educative*. În cadrul muncii productive, activitatea economică și cea cultural-educativă, de ridicare a conștiinței maselor se întrepătrund și formează un tot unitar. Tocmai reunirea acestor două tipuri de activități permite realizarea unei conduceri cu adevărat eficientă, conștientă, democratică: „trebuie să acționăm cu toată fermitatea — arăta secretarul general al partidului — ... pentru a asigura ridicarea continuă a conștiinței maselor de oameni ai muncii, deoarece numai așa clasa muncitoare își va putea îndeplini rolul său de clasă conducătoare, numai așa poporul, stăpîn pe destinele sale, își va putea construi în mod conștient viitorul; numai așa participarea maselor largi la conducerea societății va deveni o realitate, iar democrația socialistă se va afirma ca o forță dinamizatoare a societății noastre”⁸. Interesul pentru activitatea întreprinderii constituie un element fundamental și definitoriu al conștiinței socialiste, fără de care manifestarea rolului de stăpîn și de conducător al muncitorului este de neconceput. Demonstrarea unui asemenea interes la toți oamenii muncii constituie garanția participării lor plenare, cu întreaga putere de activitate creatoare și constructivă la făurirea și dirijarea conștientă a societății socialiste multilateral dezvoltată.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 42.